Vzdělávací systém v Africe

Mgr. Martin Maxmilián L. Janda, BLJ.

VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V AFRICE

Mgr. Martin Maxmilián L. Janda, BLJ.

Tribun EU
2015

Odborná konzultace: Doc. M. Váňová, CSc. HTF UK

© Mgr. Martin Maxmilián L. Janda, BLJ., 2015
Cover photography © Tomasz Bidermann, 2015

OBSAH

1 ÚVOD 9
1.1 Ekonomická pomoc 10
1.2 Dopravní a komunikační pomoc 11
1.3 Vzdělávání v architektuře 11
1.4 Vzdělávání v lékařství 12
1.5 Všeobecná vzdělávací pomoc 13

2 ROZDĚLENÍ ZEMÍ 15
2.1 Frankofonní země 16
2.2 Anglofonní země 17
2.3 Nezávislé země 18

3 KOLONIÁLNÍ, POSTKOLONIÁLNÍ A MODERNÍ AFRIKA 19

4 SEVERNÍ AFRIKA 23
4.1 Alžírská demokratická a lidová republika 23
4.2 Ceuta a Melilla 25
4.3 Egypt 26
4.4 Libyjská arabská lidová socialistická republika 28
4.5 Maroko 30
4.6 Mauritánská islámská republika 31
4.7 Súdán 34
4.8 Tuniská republika 37
4.9 Západní Sahara 40

5 JIŽNÍ AFRIKA 43
5.1 Angola 43
5.2 Botswana 45

5.3 Jihoafrická republika ... 48
5.4 Lesotho ... 51
5.5 Madagaskar ... 53
5.6 Malawi ... 54
5.7 Mauricius ... 56
5.8 Mosambik ... 58
5.9 Namibie ... 61
5.10 Réunion ... 64
5.11 Svazijsko ... 65
5.12 Zambie ... 67
5.13 Zimbabwe ... 68

6 STŘEDNÍ AFRIKA ... 70
6.1 Středoafrická republika ... 70
6.2 Demokratická republika Kongo ... 73
6.3 Čad ... 75
6.4 Kongo ... 79

7 VÝCHODNÍ AFRIKA ... 81
7.1 Burundi ... 81
7.2 Džibutsko ... 83
7.2.1 Džibutské kočovné národy ... 87
7.3 Eritrea ... 87
7.4 Keňa ... 89
7.5 Komory a Seychely ... 90
7.6 Rwanda ... 90
7.6.1 Vzdělávací systém za první republiky ... 91
7.6.2 Vzdělávací systém za druhé republiky ... 92
7.6.3 Současný vzdělávací systém ... 93
7.7 Somálsko ... 95
7.7.1 Vzdělávací systém v Somálské republice ... 96
7.7.2 Vzdělávací systém v Somalilandu ... 96
7.7.3 Vzdělávací systém v Puntlandu ... 97
7.8 Tanzanie ... 101

7.9 Uganda 102
7.9.1 Vzdělávací systém v jižním sektoru Ugandy 104
7.9.2 Vzdělávací systém v severním sektoru Ugandy 105

8 ZÁPADNÍ AFRIKA 109
8.1 Benin 109
8.2 Burkina Faso 111
8.3 Gabon 113
8.4 Gambie 116
8.5 Ghana 122
8.6 Guinea Bissau 125
8.7 Guinea 128
8.8 Kamerun 130
8.9 Kapverdy 133
8.10 Libérie 136
8.11 Mali 139
8.12 Nigér 139
8.13 Nigérie 143
8.14 Pobřeží slonoviny 146
8.15 Rovníková Guinea 148
8.16 Senegal 149
8.17 Sierra Leone 151
8.18 Svatý Tomáš a Princův ostrov 153
8.19 Togo 154

9 ZÁVĚR 156

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 160

11 SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ 163

12 SUMMARY 165

1 ÚVOD

Afrika je zemí mnohosti, v jejímž nitru nalezneme dosud neprobádané džungle, volně pobíhající divokou zvěř, krásná zákoutí rozsáhlých přírodních parků a magickou přírodu. Bohužel to však nejsou jen krásy přírodních zdrojů, kterými Afrika nepochybně oplývá, ale setkáváme se na mnoha místech Afriky také s chudobou, hladem, nemocemi a s různými druhy nepochopitelných válečných konfliktů, přikořeněných lidskou kriminalitou a bezprávím, které je neustále páchano na nevinném obyvatelstvu.

Afrika jako taková je obrovským kontinentem, ve kterém nalezneme téměř vše. V Africe nalezneme i místa, kde někteří prostí občané nastavují svou pohublou ruku a prosí o pomoc – ne však vědomě. Lidé zde žijící se snaží přijmout svůj osud a žít v podmínkách, kde se narodili. V mnoha zemích totiž vládne i v současnosti špatný režim, který se snaží svůj vlastní lid zotročit anebo úplně vymazat z povrchu zemského (například Súdán, Somálsko). V jiných částech Afriky se zase žije tak, jako se kdysi žilo v pravěku či ve středověku. V Africe nalezneme mrakodrapové čtvrti, rodinné domy, ale i provizorní ubytování v hliněných domech anebo pod skalními převisy. Veškeré žití na tomto kontinentu je závislé na politických činitelích, duchovních, přírodě a místě, kde se stát nachází. Ačkoliv je každá část Afriky pod vládou svého politického anebo náboženského představeného, tak i přesto v Africe působí hodně zahraniční agentury, a to jak v dobrém, tak i ve špatném slova smyslu. Někteří političtí vůdci se snaží zvelebovat svou zemi a pomáhat místním kmenům

v rozvoji jejich kultury a jiní se snaží ze svého obyvatelstva udělat absolutní otroky.

Hlavní program zahraničních agentur, které v Africe mají možnost nějakým způsobem pracovat, je rozdělen na několik základních bodů pomoci. Všech těchto pět bodů je vzájemně propojeno a vzdáleně připomíná český RVP (Rámcový vzdělávací systém) program.

- ekonomická pomoc
- dopravní a komunikační pomoc
- všeobecná vzdělávací pomoc
- vzdělávání v architektuře
- vzdělávání v lékařství

Afriku jako kontinent dělíme na západní, východní, jižní, severní a na střední. Každá země, která se v Africe nachází má své kulturní, sociální a politické specifikum, na které se v této práci zaměřím.

1.1 Ekonomická pomoc

Ekonomická pomoc anebo také vzdělávání v ekonomice je jistým druhem pomoci, který je výhradně zaměřen na obchodníky a ekonomy dané africké země. Ekonomové z Evropy a Ameriky se snaží původní obyvatelstvo z Afriky učit skutečnou cenu zboží a také to, jak se pohybují peníze na světových finančních žebříčcích a jak nejlépe obchodovat, aby neprodávali pod cenou zboží. Tento druh pomoci je nezbytný například v zemích, které se z větší části skládají z kmenových vládců či z kmene Křováků, kteří prodávají své komodity pod cenou, a tím se jejich území stále nachází v chudobě.

1.2 Dopravní a komunikační pomoc

Dopravní a komunikační pomoc je jakýsi druh pomoci, který má své největší fondy v USA. Američtí inženýři se snaží, aby se i ty nejmenší vesničky za každou cenu propojily se světem. Proto v některých zemích přispívají na obnovu či výstavbu pozemních komunikací anebo prostým lidem rozdávají starší bicykly, na kterých se mohou děti či dospělí snáze dopravovat do škol anebo do zaměstnání.

1.3 Vzdělávání v architektuře

Vzdělávání v architektuře a ve stavebnictví je stejně jako vzdělávání v lékařství a samotná vzdělávací pomoc velice významným projektem, který vzniknul před čtyřmi lety na rakouské Univerzitě ve Vídni, a to díky několika studentům posledního ročníku, kteří se dohodli o společné pomoci znevýhodněným lidem v Africe.[1]

Samotný projekt si klade za cíl postavit malé domky pro znevýhodněné občany žijící v Africe z nejméně finančně náročného materiálu, seznámit místní obyvatele s architekturou své země a naučit je využívat přírodní zdroje.

Z počátku však byl asi největší problém naučit místní obyvatele pracovat se dřevem a naučit je stavět jednoduché domy. Do té doby než byl v Africe zavedený tento projekt, tak zde postávaly domy uplácané z hlíny anebo ze svázaných plechů, které byly z jiné stavby či rozbitých starých vozidel. Díky tomuto projektu se podařilo rakouským studentům za poslední čtyři roky postavit ubytování pro téměř 20 000 obyvatel Afriky.

[1] Staženo 2. 4. 2009 Katolická teologická fakulta Vídeň
http://www.
univie.ac.at/

1.4 Vzdělávání v lékařství

Samotné vzdělávání v lékařství patří mezi nejdůležitější složky vzdělávacích projektů v Africe. Vzdělávání v lékařství zajišťuje ještě několik dalších podprojektů, které se následně specializují na své dané odvětví: správná výživa, pohlavní zralost a ochrana proti pohlavně přenosným chorobám, primární ochrana zdraví a vzdělávání v nároku na sociální dávku anebo pomoc charitativních pracovníků.

V minulém roce 2009 se na území Afriky nacházelo 15 mobilních týmů, které putovaly z místa na místo a místní obyvatele vyučovaly ve výše uvedených problémech anebo je podrobovaly nepravidelným lékařským prohlídkám. Mezi zdravotním personálem těchto malých mobilních nemocnic nalezneme také české zdravotníky, kteří patří pod mezinárodní organizaci „Lékaři bez hranic“.[2] Tato organizace je u nás v České republice známá nejvíce mezi studenty medicíny anebo také mezi pedagogy, kteří se pod podobným názvem („Učitelé bez hranic“) vydávají do afrických zemí, aby zde mohli určitou dobu vyučovat místní obyvatele. Obě tyto organizace jsou humanitárního zaměření, tudíž neplacené, a proto si musí lékaři i pedagogové dobře rozmyslet, zda se tomuto účelu obětují.

Každý tým mobilní nemocnice navštíví celkem tři školy týdně a vyšetří kolem 7500 obyvatel z daného místa, kde zrovna působí. Cílem návštěv lékařů není jen rutinní vyšetření a vzdělávání v oblastech nejvyšších problémů, ale je jím také rozdávání a seznámení s ochrannými pomůckami, které nám současnost nabízí.

Nejvíce se však v některých částech Afriky preferuje výuka k ochraně proti pohlavně přenosným chorobám a výuka k po-

[2] Staženo 6. 7. 2009 http://lekari-bez-hranic.cz/

hlavní zralosti.[3] Tato výuka se nejvíce používá v zemích, kde se stále ještě dodržují kmenové rituály, svatby mezi příbuznými, nezletilými dětmi a v místech, kde je nejvíce patrná dětská prostituce a dětští vojáci. Podle mezinárodní lékařské organizace zdravotní personál z různých zemí pod záštitou projektu „Lékaři bez hranic" poučuje místní lidi o rizicích a psychických dopadech na děti, o pohlavně přenosných chorobách, mladým chlapcům rozdávají prezervativy a dívky se snaží seznámit s tělesnou čistotou a antikoncepčními prostředky anebo v lepším případě s duchovní zdrženlivostí.[4]

V místech, kde je určitý problém nejrozšířenější a preventivní pomoc je nedostačující se žádá místní vláda a mezinárodní organizace o větší podporu.[5] Například o založení místní péče pro obyvatele: v první řadě se žádá o pomoc státu a mezinárodních organizací, ale téměř vždy je jakýkoliv problém vyřešen díky malým úplatkům a ústupkům z řad lékařů. Pokud však je odpověď na žádost negativní, tak je proškolen místní šaman anebo místní učitel.

1.5 Všeobecná vzdělávací pomoc

Všeobecnou vzdělávací pomocí se myslí vzdělávání ve všech možných činnostech, které se nedají nijak jinak rozdělit. Toto vzdělávání probíhá v různých částech Afriky a za pomoci různých misionářských organizací. Misionáři, lékaři, sociální pracovníci a mírové jednotky se snaží zajišťovat místním lidem bezpečí a stravu. Bohužel však v mnoha oblastech Afriky je korupce

[3] Filmový dokument Palace Picture a UNICEF, *Neviditelné děti (All the invisible children)*, 2005.

[4] Staženo 6. 7. 2009 http://lekari-bez-hranic.cz/

[5] Osobní konzultace s prof. Petrem H. Vernerem z ČZU v Praze, dne 5. 5. 2009

neodmyslitelně spjatá s krajinou, a tak se zde všechny pomocné složky setkávají s velice prohnilým systémem, a tím i často narážejí na bezvýchodné situace.

Snad největší problémy se nacházejí v zemích jako je Somálsko, Súdán, Kongo a Senegal. V těchto jmenovaných zemích existuje zvláštní politický systém, který si klade za cíl likvidovat své vlastní lidi a nechávat je napospas vnějšímu světu.

2 ROZDĚLENÍ ZEMÍ

Afrika je druhým největším kontinentem po Asii s rozlohou 30 milionů km² a s 53 státy, s 240 druhy jazyků a 258 miliony lidí. Africký kontinent tvoří pouště (Sahara, Kalahary), polopouště, savany a deštné pralesy. Obyvatelé afrického kontinentu vyznávají ze 40% křesťanství, ze 40% islám, z 19% kmenová náboženství a z 1% judaismus.[6]

Dějiny afrického kontinentu začínají už před 3 000 000 let v době, kdy se v Africe objevuje prvním nám známý člověk Australopithecus. Poté se stala Afrika domovem starověkých civilizací. Po území severní Afriky se pohybovaly i biblické postavy jako Mojžíš, Josef, Marie a Ježíš. V 6. století severní Afriku navštívil i muslimský prorok Muhammed. Afrika se stala centrem dějepisců, přírodovědců, zeměpisců a cestovatelů. Stala se však i neustálým centrem válek, nepokojů, politických převratů a teroristických útoků.

Afrika se však nedělí jen podle náboženských směrů a etnika, ale má i své specifické rozdělení. Dělí se na frankofonní, anglofonní země a na země s jinými jazykovými klíči a kulturou – nezávislé. Některé země se dále řadí do různých společenství (Východoafrické společenství[7], Liga arabských států apod.),

[6] J. Záhořík, *Etnologie Afriky*, Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni 2006.

[7] Východoafrické společenství (EAC – The East Africčan Community) sdružuje pod svůj název tři anglofonní země (Keňa, Uganda, Tanzanie) a dvě frankofonní země (Burundi a Rwanda). Východoafrická federace EAC je mezivládní organizací, která se snaží podporovat eko-

které společně pracují na zlepšení ekonomické, náboženské, sociální anebo vzdělávací situace.[8]

2.1 Frankofonní země

Frankofonní země neboli frankofonie označuje celek zemí, které užívají jako prostředek dorozumění francouzštinu. Frankofonie pod svým názvem sdružuje mnoho zemí po celém světě, ale mezi africké země patří: Benin, Burkina – Faso, Burundi, Kamerun, Kapverdy, Komory, Kongo, Demokratická republika Kongo, Pobřeží slonoviny, Džibutsko, Egypt, Gabon, Guinea, Guinea – Bissau, Rovníková Guinea, Madagaskar, Mali, Maroko, Mauricius, Mauritánie, Niger, Středoafrická republika, Rwanda, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Senegal, Seychely, Čad, Togo a Tunisko.

Součástí těchto afrických zemí je už výše zmíněná francouzština. Francouzský jazyk však není u některých zemí oficiálním jazykem, ale je také součástí kultury, která zde kolonizovala zemi.

Frankofonní země jsou sdruženy pod „*Mezinárodní organizaci frankofonie*“.[9] Mezinárodní organizace frankofonie pod sebe řadí země z politického a ekonomického hlediska. Tato organizace pracuje také na sociálních a vzdělávacích projektech ve výše zmíněných zemích.

Historie frankofonních zemí pochází už z roku 1871. Termín frankofonních zemí se začal používat až po roce 1945, těsně po

---

nomické, sociální, vzdělávací, politické cíle každé členské země. Snaží se bojovat proti nepokojům, politickým převratům, občanským válkám, bídě, nemocem a hladomoru. EAC spolupracuje s organizacemi jako je OSN, UNICEF, Červený kříž, CHARITA a další. Cílem organizace EAC je vybudovat stabilní hranice, dodržovat cla a víza.

[8] Staženo 29. 3. 2010 http://www.eac.int/

[9] Staženo 29. 3. 2010 http://www.francophonie.org/

ukončení druhé světové války.[10] Termín „*frankofonní uvědomělosti*" vznikla z důvodu celosvětového vlivu anglo-americké kultury, která se výrazně rozmohla ke konci druhé světové války. Právě v této době se rozmohla iniciativa o zachování frankofonní kultury a vznikla frankofonní uvědomělost.

Tento termín chrání kulturu zemí, kde se hovoří anebo dříve hovořilo francouzsky. Ochraňuje také rozvoj francouzského jazyka. Frankofonní uvědomělost tvoří svou rozmanitostí a vlivem jedinečnou celosvětovou snahu několika milionů lidí a mnoha kultur s nejrůznějšími aspekty.[11]

2.2 Anglofonní země

Anglofonie je označením pro celek zemí, které používají jako prostředek k dorozumění angličtinu. Do termínu anglofonie se také řadí země se společnou anglo-americkou kulturou. Anglofonní země pod svůj název sdružují africké země jako Botswana, Jihoafrická republika, Lesotho, Malawi, Svazijsko, Zambie, Zimbabwe, Egypt, Súdán, Keňa, Somálskou, Tanzanie, Uganda, Gambie, Ghana, Libérie, Nigérie, Sierra Leone.[12]

Součástí těchto zemí je už výše zmíněná angličtina a také americko-anglická kultura. Jak už jsem dříve uvedl, tak angličtina nemusí být součástí zemí, které patří mezi anglofonní. Pod název anglofonní se řadí země, jež dříve kolonizovali Angličané a Američané.

Sdružení anglofonních zemí začalo vznikat počátkem 19. století a sdružovalo pod sebe země s ekonomickým hlediskem. Iniciátorem tohoto označení se stala britská královská rodina, která

[10] Staženo 29. 3. 2010 http://www.francophonie.org/

[11] Staženo 29. 3. 2010 http://www.alliancefrancaise.cz/

[12] Ch. Oduaran, *Widening access to University Educationin Anglophone Africa: Problems andProspects*, University of Botswana 2005.